

Господарське право; господарсько-процесуальне право

УДК 346.5:621

Дутов Михайло Михайлович

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
партнер адвокатського об'єднання «ГУДМАН»*

Dutov Mykhaylo

*Candidate of Juridical Sciences (PhD), Senior Research Officer
Partner of the "GOODMAN" Bar Association*

ORCID: 0000-0002-4661-2833

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КЛІМАТИЧНОЇ НЕЙТРАЛЬНОСТІ У ЄС:
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ КУРС**

**LEGAL REGULATION OF CLIMATE NEUTRALITY IN THE EU:
EUROPEAN GREEN DEAL**

Анотація. Вступ. Шлях до кліматичної нейтральності у ЄС є підґрунтям до поточних та майбутніх регулятивних ініціатив ЄС, особливо тих, що базуються на Європейському зеленому курсі – стратегії ЄС з клімату та енергії, яка була створена на підставі Конференції ООН зі зміни клімату (COP21) та Паризької угоди. Ця законодавча ініціатива спрямована на стрімке зменшення викидів парникових газів у контексті постійних викликів клімату.

Щоб відповісти на ці виклики, було створено новий рамковий документ з широкою підтримкою різних політик ЄС у досягненні поставленої мети. Європейська комісія запропонувала цей Європейський зелений курс, який отримав підтримку Європарламенту та Ради. Цей новий рамковий документ посилається на інші законодавчі акти та політики ЄС, такі як пакет «Готові

до 55», та інші закони, пов'язані з енергетикою та кліматом. Він є важливим сигналом для країн-членів ЄС продовжувати розвивати комплексні політики та плани для досягнення кліматичної нейтральності. Цей документ також відкриває двері для прийняття майбутніх законодавчих пакетів та створення нових фінансових інструментів. Політики ЄС час від часу використовують термін «Кліматичний договір», щоб підкреслити важливість цього акту та його особливий регулятивний статус.

Мета. Метою дослідження є аналіз сучасних положень Європейського зеленого курсу як рамкового документа, що є ключовою стратегією Європейського Союзу у сфері клімату, енергетики та сталого розвитку та встановлює підґрунтя для модифікації існуючого й створення нового законодавства ЄС, що має на меті досягнення кліматичної нейтральності ЄС. Також увагу приділено аналізу нормативно-правових актів, які було прийнято з метою реалізації положень Європейського зеленого курсу, таких як Комюніке «Готові до 55» та інших Директив та Регламентів ЄС.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є нормативно-правові документи ЄС, що регламентують шлях ЄС до кліматичної нейтральності, а також документи з їх впровадження.

В процесі здійснення дослідження було використано наступні наукові методи: метод правового аналізу (для характеристики нормативно-правових положень Європейського зеленого курсу та інших нормативно-правових актів); порівняльно-правового аналізу (для вивчення ефективності та результативності законодавства, а також взаємозв'язку різних нормативно-правових актів у сфері кліматичної нейтральності ЄС); логічного узагальнення результатів (формулювання висновків).

Результати. У науковій статті досліджено сучасний стан правових механізмів досягнення кліматичної нейтральності ЄС на підставі положень

Європейського зеленого курсу. Проаналізовано інструменти впровадження Європейського зеленого курсу та класифіковано їх у групи (стратегії та плани дій ЄС, національні стратегії, нормативне регулювання та фінансові ресурси). Досліджено, які механізми передбачено у Європейському зеленому курсі у боротьбі з наслідками зміни клімату (механізми посилення середньострокових кліматичних цілей та ефективного регулювання цін на викиди вуглецю). Виявлено основні політичні інструменти, що можуть бути використано ЄС для досягнення кліматичних цілей.

Перспективи. В подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити увагу на дослідженні загальноєвропейських стратегій і планів дій, що було прийнято ЄС протягом 2020-21 років з метою реалізації Європейського зеленого курсу. Це дозволить Україні провести максимально повну та всеосяжну гармонізацію законодавства з законодавством ЄС.

Ключові слова: *Європейський зелений курс, кліматична нейтральність, енергоефективність, зелена енергетика.*

Summary. *Introduction. The path to climate neutrality in the EU serves as the foundation for current and future regulatory initiatives of the EU, especially those based on the European Green Deal – the EU's climate and energy strategy, which was created following the UN Climate Change Conference (COP21) and the Paris Agreement. This legislative initiative aims at a rapid reduction of greenhouse gas emissions in the face of ongoing climate challenges.*

To address these challenges, a new framework document with broad support from various EU policies in achieving the set goal has been created. The European Commission proposed this European Green Deal, which received support from the European Parliament and the Council. This new framework document refers to other EU legislative acts and policies, such as the "Fit for 55" package, and other laws

related to energy and climate. It serves as an important signal for EU member states to continue developing comprehensive policies and plans to achieve climate neutrality. This document also paves the way for the adoption of future legislative packages and the creation of new financial instruments. EU politicians occasionally use the term "Climate Pact" to emphasize the importance of this act and its special regulatory status.

Purpose. The purpose of the research is to analyze the current provisions of the European Green Deal as a framework document, which is a key strategy of the European Union in the fields of climate, energy, and sustainable development, and lays the groundwork for modifying existing and creating new EU legislation aimed at achieving EU climate neutrality. Attention is also paid to the analysis of regulatory acts that have been adopted to implement the provisions of the European Green Deal, such as the "Fit for 55" and other EU Directives and Regulations.

Materials and methods. The materials of the research include EU regulatory documents that regulate the EU's path to climate neutrality, as well as documents related to their implementation.

During the research process, the following scientific methods were utilized: the method of legal analysis (to characterize the regulatory provisions of the European Green Deal and other regulatory acts); comparative legal analysis (to study the effectiveness and efficiency of legislation, as well as the interrelation of different regulatory acts in the field of EU climate neutrality); logical generalization of results (formulation of conclusions).

Results. The paper examined the current state of legal mechanisms for achieving EU climate neutrality based on the provisions of the European Green Deal. The implementation tools of the European Green Deal were analyzed and classified into groups (EU strategies and action plans, national strategies, regulatory frameworks, and financial resources). The mechanisms provided for in

the European Green Deal to combat the consequences of climate change were investigated (mechanisms to strengthen mid-term climate goals and effectively regulate carbon pricing). The main political instruments that the EU can use to achieve its climate goals were identified.

Discussion. In further research it is proposed to focus on studying the European strategies and action plans adopted by the EU during 2020-21 to implement the European Green Deal. This will allow Ukraine to conduct a comprehensive and thorough harmonization of its legislation with EU legislation.

Key words: *European Green Deal, climate neutrality, energy efficiency, green energy.*

Постановка проблеми. Шлях до кліматичної нейтральності у ЄС є підґрунтям до поточних та майбутніх регулятивних ініціативах ЄС, особливо тих, що базуються на Європейському зеленому курсі, стратегії ЄС з клімату та енергії, яка була створена на підставі Конференції ООН зі зміни клімату (COP21) та Паризької угоди. Ця законодавча ініціатива спрямована на стрімке зменшення викидів парникових газів у контексті постійних викликів клімату.

Щоб відповісти на ці виклики, було створено новий рамковий документ з широкою підтримкою різних політик ЄС у досягненні поставленої мети. Європейська комісія запропонувала цей Європейський зелений курс, який отримав підтримку Європарламенту та Ради. Цей новий рамковий документ посиляється на інші законодавчі акти та політики ЄС, такі як пакет «Готові до 55», та інші закони, пов'язані з енергетикою та кліматом. Він є важливим сигналом для країн-членів ЄС продовжувати розвивати комплексні політики та плани для досягнення кліматичної нейтральності. Цей документ також відкриває двері для прийняття майбутніх законодавчих пакетів та створення нових фінансових інструментів. Політики ЄС час від часу використовують

термін «Кліматичний договір», щоб підкреслити важливість цього акту та його особливий регулятивний статус.

Європейський зелений курс є предметом інтересу з боку дослідників та практиків у ЄС та Україні з урахуванням його важливості для процесу адаптації законодавства України до законодавства ЄС та побудови кліматично нейтральної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти правового регулювання кліматичної нейтральності ЄС, та безпосередньо пов'язаної з нею енергоефективністю, досліджено як вітчизняними, так і зарубіжними дослідниками.

Так С. Обертур та І. фон Гомер проаналізували розвиток поєднання інструментів кліматичної політики ЄС та рівень інтеграції кліматичної політики у двадцять першому столітті [1]. Правові та фінансові проблеми зміни клімату та вплив на ці процеси прийняття Європейського зеленого курсу вивчено А. Сікорою [2]. Д. Блумфілд, Ф. Стюард у оцінюють еволюцію політичного мислення щодо того, як необхідно здійснювати зміну клімату з урахуванням Європейського зеленого курсу [3].

Авторський колектив українських дослідників аналітичного документа «Європейський зелений курс: можливості та загрози для України» [4] зосередився на аналізі Європейського зеленого курсу з точки зору можливостей та загроз для України. Пріоритети кліматичної політики України у контексті Європейського зеленого курсу були розглянуті авторами аналітичної доповіді «Європейський зелений курс і кліматична політика України» [5]. Окремі аспекти Європейського зеленого курсу було також розглянуто у багатьох публікаціях вітчизняних дослідників, які було оприлюднено безпосередньо після прийняття Європейського зеленого курсу. Однак з початком повномасштабного вторгнення росії в Україну дослідження

цього питання майже припинилися, що створило деякий вакуум у наявності актуальних досліджень Європейського зеленого курсу у урахуванням змін у політики, та відповідно нормативно-правових документах ЄС щодо кліматичної нейтральності.

Метою статті є аналіз сучасного стану правового регулювання Європейського зеленого курсу як основної складової кліматичної нейтральності ЄС з урахуванням прийняття нових нормативно-правових актів та відповідного розвитку законодавства ЄС. Проведення такого аналізу дозволить більш ефективно провести гармонізацію законодавства України з законодавством ЄС.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є нормативно-правові документи ЄС у сфері створення кліматично нейтрального суспільства та економіки, а також праці вітчизняних та зарубіжних авторів, що провадять свої науково-практичні дослідження у цій сфері.

В процесі здійснення дослідження було використано наступні наукові методи: метод правового аналізу (для характеристики нормативно-правових положень Європейського зеленого курсу та інших нормативно-правових актів); порівняльно-правового аналізу (для вивчення ефективності та результативності законодавства, а також взаємозв'язку різних нормативно-правових актів у сфері кліматичної нейтральності ЄС); логічного узагальнення результатів (формулювання висновків).

Виклад основного матеріалу. У грудні 2019 року Європейська комісія оприлюднила Європейський зелений курс для Європейського союзу (далі – ЄЗК) [6], який визначав комплексний підхід до розв'язання проблем клімату та довкілля. Ця стратегія включає зобов'язання щодо стимулювання економічного зростання, розвитку нових бізнес-моделей та ринків, створення робочих місць, просування технологічного розвитку та підтримку наукових

досліджень і інновацій. Цей план є підґрунтям для майбутніх змін у законодавстві та розробки політик, які сприяють досягненню цілей кліматичної нейтральності ЄС.

Цей документ відображає відповідь Європейської Комісії на різноманітні виклики шляхом розробки оновленої стратегії енергетичної та економічної трансформації в ЄС з метою створення справедливого та сучасного суспільства, що базується на економіці «чистих викидів» до 2050 року. Документ підкреслює необхідність того, щоб трансформація ґрунтувалася на справедливому та законно обґрунтованому підході. Одним з ключових аспектів майбутніх законодавчих актів є тезис Європейської Комісії, висловлений у документі, про готовність до активної громадської участі та підтримки переходу, переважно через проведення широкого кола громадських консультацій та об'єктивних досліджень впливу, які проводяться незалежними консультантами.

Європейський зелений курс не лише вимагає зменшення викидів CO₂, але також наголошує на важливості програм досліджень та розвитку, сталій фінансовій сфері та довгострокових змінах у економіці. Вчені, експерти та приватний сектор, які підтримали Європейський зелений курс, потребують значних інвестицій та трансформації економік та промисловості в кожній окремій державі-члені. Перехід від вуглецево-інтенсивної економіки разом із інвестиціями у відновлювані технології стає важливим кроком європейських компаній у процесі декарбонізації. Європейська Комісія продовжує активно працювати на різних форумах, сприяючи діалогу з промисловістю та зацікавленими сторонами, особливо під час конференцій, семінарів та публічних слухань.

У якості складової частини ЄЗК з метою боротьби зі зміною клімату Європарламент прийняв Європейський кліматичний закон [7], яким окрім

іншого було встановлено комплексний план по зменшенню викидів парникових газів ЄС на 2030 рік до 55% від рівня 1990 року. Такий план встановлено на реалізацію положень Резолюції Європарламенту від 15 січня 2020 року, яка встановила принцип переходу до кліматично-нейтрального суспільства до 2050 року [8].

Як основний результат Європейського зеленого курсу, Європейська комісія 14 липня 2021 року оприлюднила Комюніке з впровадження Європейського зеленого курсу «Готові до 55» [9]. Цей комплексний документ головним чином визначає нові законодавчі пропозиції, такі як Четвертий етап директиви ЄС з системи торгівлі викидами [10], який встановлює принцип ціноутворення на вуглець та знижує ліміт викидів з певних економічних секторів щороку. Крім того, Комісія запропонувала збільшити розмір Фондів Інновацій та Модернізації.

Інші аспекти Комюніке «Готові до 55» охоплюють різні галузі, такі як: встановлення подальших цілей зменшення викидів для кожної країни-члена у сферах будівництва, дорожнього та внутрішнього морського транспорту, сільського господарства; посилення стандартів викидів CO₂ для нових легкових автомобілів та легких комерційних транспортних засобів у дорожньому секторі; розроблення Стратегії ЄС у галузі лісів для покращення якості, кількості та сталості лісів ЄС; впровадження Директиви RED III, яка має на меті збільшити ціль виробництва енергії з відновлювальних джерел на 40% до 2030 року; встановлення більш амбіційної обов'язкової щорічної цілі з енергоефективності на рівні ЄС; впровадження регуляції щодо інфраструктури альтернативних палив для створення мережі пунктів зарядки та заправки на основних автошляхах: кожні 60 кілометрів для електричних зарядок та кожні 150 кілометрів для заправки воднем; запуск ініціативи ReFuelEU Aviation and Maritime, яка вимагає від постачальників палива змішувати стійкі палива та

використовувати технології з нульовими викидами; перегляд Директиви про оподаткування енергопродуктів з метою узгодження оподаткування з енергетичною та кліматичною політикою ЄС; впровадження механізму коригування вуглецевого кордону, який встановлює вуглецеву ціну на імпорт з метою зменшення глобальних викидів. Усі ці правові питання відображають складність процесу зменшення викидів на рівні всього Європейського Союзу.

Головна мета Європейського зеленого курсу – досягнення нульових викидів парникових газів до 2050 року та відокремлення економічного зростання від використання ресурсів шляхом переходу до циклічної економіки. Крім того, ЄЗК спрямований на збереження і відновлення біорізноманіття, покращення здоров'я та добробуту людей, а також забезпечення соціально справедливого та інклюзивного переходу з обіцянкою «нікого не залишити осторонь». Ці цілі відповідають раніше розфрагментованій екологічній, кліматичній та енергетичній політиці ЄС. ЄЗК узгоджує цілі сталого розвитку ЄС з метою Паризької угоди та цілями розвитку Організації Об'єднаних Націй, і інтегрує їх горизонтально у всі сфери політики через процес інтегрування сталого розвитку.

Впровадження Європейського зеленого курсу ґрунтується на широкому спектрі інструментів. Першим з них є стратегії та плани дій ЄС, які призначені для встановлення основних принципів і цілей у конкретних галузях політики, таких як кліматична, промислова або сільськогосподарська політика, часто з чіткими часовими рамками для досягнення поставлених цілей. Другим інструментом є національні стратегії, такі як національні енергетичні та кліматичні плани, плани відновлення та сталості або стратегічні плани спільної сільськогосподарської політики, які повинні бути узгоджені з ЄЗК. Національні стратегії також визначають політику держав-членів для досягнення цілей ЄЗК. Третім інструментом є регулювання. ЄЗК передбачає

значні зміни в нормативно-правовій базі ЄС як щодо існуючого, так і нового регулювання для досягнення цілей ЄЗК. Остаточним інструментом є фінансові ресурси. ЄЗК поєднує політику сталого розвитку з інвестиційним плануванням і фінансуванням, що досягається шляхом поєднання бюджетного та ринкового фінансування, а також заохоченням подальшого зростання сталого фінансування через регулювання.

Досягнення кліматичних цілей.

Два ключові аспекти ЄЗК відіграють важливу роль у прискоренні зусиль ЄС у боротьбі з наслідками зміни клімату. Перший аспект полягає в посиленні середньострокових кліматичних цілей. Другий аспект стосується ефективного регулювання цін на викиди вуглецю та зменшення викидів парникових газів державами-членами для досягнення більш амбітних кліматичних цілей.

До появи ЄЗК, ЄС планував скоротити викиди парникових газів на 40% до 2030 року у порівнянні з рівнем 1990 року. ЄЗК підвищив цю ціль до 55%. До 2022 року ЄС (без Великої Британії) вдалося зменшити викиди парникових газів, включаючи транспорт, на 31% порівняно з 1990 роком [11]. У 2023 році викиди у ЄС продовжували зменшуватися, їх рівень був на 8% меншим, ніж у 2022 році [12]. Таким чином, підвищення цілей до 2030 року означає, що тепер ЄС повинен буде подвоїти зменшення викидів парникових газів, що відбувалися за останні три десятиліття, та впоратися всього за 10 років, що є дуже амбітною метою. Крім того, нова ціль до 2030 року, а також мета кліматичної нейтральності до 2050 року тепер закріплені в Європейському кліматичному законі (2021/1119), що робить їх юридично обов'язковими для держав-членів.

Для досягнення цілей кліматичної політики ЄС використовуються три ключові інструменти: Директива про систему торгівлі викидами (2003/87/ЄС)

[13], Регламент про обов'язкове скорочення викидів парникових газів (2018/842) [14] і Регламент про включення викидів та видалень парникових газів з використання земель, змін використання земель та лісів (2018/841) [15], які включають в себе всі викиди та поглинання парникових газів в ЄС.

Директива про систему торгівлі викидами (2003/87/ЄС) охоплює своїм регулюванням викиди енергетичного сектору, енергоємної промисловості та частини комерційної авіації, які становлять близько 40% викидів ЄС. Ця система спирається на принцип квот та торгівлі квотами на викиди (cap-and-trade principle)¹, де кількість викидів, що підпадають під систему і відповідають кількості квот, обмежена. Підприємства, які підпадають під дію Директиви, повинні мати достатню кількість квот на викиди до кінця року, інакше їм загрожує штраф. Згідно з цією системою, вони можуть купувати, отримувати або торгувати дозволами один з одним. Ліміти викидів ЄС зменшуються щороку для зменшення загальних викидів. Це створює тиск на ринкову ціну квот та стимулює інвестиції в низьковуглецеві технології. Комюніке «Придатні до 55» розширює сферу дії Директиви на морське судноплавство та вводить окрему систему торгівлі викидами для автомобільного транспорту та будівельного сектору до 2026 року. Це також прискорює темпи скорочення викидів шляхом зниження загального ліміту викидів та збільшення річного темпу скорочення з 2,2% до 4,2%, що є значним підвищенням порівняно з рівнем скорочення у розмірі 1,74% до 2021 року. В цілому, система квот на

¹ Принцип «cap-and-trade» – це ринковий підхід до контролю забруднення, який полягає в встановленні обмеження на загальний обсяг певного забруднювача, який може бути викинутий. Під цією системою виділяються дозволи або ліцензії, що відповідають обмеженню, при цьому кожен дозвіл представляє певну кількість забруднення, яке може бути викинуто. Суб'єкти господарювання, які підпадають під обмеження повинні мати достатню кількість дозволів, щоб покрити свої викиди. Якщо суб'єкт викидає менше, ніж її виділені дозволи, він може продати надлишкові дозволи іншим суб'єктам, які їх потребують. Це створює ринок для торгівлі дозволами.

викиди, хоча мала деякі проблеми на початкових етапах, здається досягла зрілості, оскільки ціни на квоти стабільно зростали протягом останніх чотирьох років та продовжують зростати зараз.

Регламент про обов'язкове скорочення викидів парникових газів (2018/842) встановлює обов'язкові цілі зменшення викидів для держав-членів у секторах, які не входять до системи торгівлі викидами ЄС, таких як транспорт, будівництво, малі промислові підприємства, сільське господарство та відходи, що у сукупності відповідає за 60% викидів ЄС. У цих секторах Комюніке «Придатні до 55» підвищує цільові показники з 29% до 40% до 2030 року порівняно з 10% до 2020 року. Національні цілі встановлюються залежно від економічного розвитку, і менш розвинені країни-члени мають менш амбітні цілі. Досягнення національних цілей залежить від національної кліматичної політики, зокрема від Національних енергетичних та кліматичних планів.

Нарешті, Регламент про включення викидів та видалень парникових газів з використання земель, змін використання земель та лісів (2018/841) встановлює обов'язкові вимоги для кожної держави-члена з метою забезпечення повного компенсування викидів від землекористування шляхом вилучення CO₂ з атмосфери в цьому секторі (принцип відсутності дебету). Комюніке «Придатні до 55» також встановлює нову загальну ціль ЄС щодо видалення вуглецю природними поглиначами (це, наприклад, ліси) у еквіваленті 310 мільйонів тон викидів CO₂ до 2030 року.

Ці важливі засоби для зменшення наслідків зміни клімату також підтримуються галузевим законодавством і стандартами у галузях енергоефективності, використання відновлюваної енергії, стандартів викидів CO₂ для автомобілів, екологічно чистих видів палива та оподаткування енергії, всі з яких також розглядаються у рамках ініціативи «Придатні до 55» з метою посилення їхньої строгості. Важливо відзначити, що запропоновані зміни

передбачають повний перехід до електричних та водневих транспортних засобів, а також розширення мережі зарядних станцій для таких транспортних засобів, поряд з відмовою від нових автомобілів з двигуном внутрішнього згоряння в ЄС до 2035 року. Крім того, вони включають підвищення цілей ЄС щодо використання відновлюваних джерел енергії та підвищення енергоефективності до 2030 року, а також менш вигідне оподаткування використання викопного палива порівняно з використанням екологічно чистої енергії. Щоб уникнути витоку вуглецю через перенесення виробництва в країни з менш строгими кліматичними стандартами, що може виникнути в умовах зростання цін на викиди вуглецю в ЄС, Комісія також пропонує новий механізм регулювання кордонів викидів вуглецю, який фактично встановлює податок на вуглець на імпортовані товари. Для вирішення соціальних проблем пропонується створення нового Соціального кліматичного фонду, який допоможе громадянам ЄС фінансувати інвестиції в енергоефективність, нові системи опалення та охолодження, а також більш екологічно чистий транспорт.

Незважаючи на те, що Комюніке «Придатні до 55» є предметом складних переговорів у рамках законодавчої процедури ЄС, їхні наслідки для енергетичного ринку очевидні. Прагнення ЄС до вуглецевої нейтральності призведе до зростання витрат на вуглецеві технології, що може значно вплинути на прибутковість компаній, планах обороту та капітальних витратах у відповідних секторах економіки. Це також матиме соціальний вплив у вигляді підвищення традиційних цін на енергію для кінцевих споживачів. Таким чином, ЄС використовує кліматичне регулювання, щоб створити цінові стимули для учасників ринку переходити на низьковуглецеві технології. Зміни в поведінці компаній і окремих осіб, викликані амбітною програмою сталого розвитку ЄС, також тиснуть на фінансову індустрію, щоб вона розробила

власні плани переходу від традиційного фінансування до сталого для підтримки довгострокової прибутковості та збереження фінансової стабільності.

Крім вищезазначених методів, у 2021 році була прийнята нова стратегія адаптації ЄС до зміни клімату [16]. Ця стратегія має три основні цілі: покращення наукового розуміння наслідків зміни клімату для більш ефективної адаптації, прискорення розробки та впровадження рішень з адаптації до клімату і систематизація адаптаційних стратегій і планів на урядовому та політичному рівнях. Потреба в адаптації до ризиків зміни клімату також створить додатковий фінансовий тиск на компанії та індивідумів, що посилить мотивацію фінансової індустрії контролювати ці ризики та сприяти зусиллям з адаптації.

Вирішення інших цілей сталого розвитку.

Поза кліматичної політики інші цілі сталого розвитку ЄЗК досягаються шляхом реалізації широкого спектру політичних ініціатив. Серед них варто відзначити забезпечення доступної та безпечної чистої енергії, перетворення промисловості на сталу за допомогою концепції циркулярної економіки, підтримку енерго- та ресурсозберігаючого будівництва та реконструкції будівель, прискорення переходу до сталої та розумної мобільності, розроблення сталих систем харчування та сільського господарства, збереження та відновлення екосистем і біорізноманіття, а також боротьбу з забрудненням.

Для впровадження цих ініціатив, Європейська комісія ухвалила кілька загальноєвропейських стратегій і планів дій у 2020-21 роках. Серед стратегічних документів, які були затверджені, можна відзначити Нову промислову стратегію [17], План дій з циркулярної економіки [18], Стратегію ЄС з біорізноманіття до 2030 року [19], Стратегію «Від ферми до виделки» [20], Стратегію ЄС з інтеграції енергетичної системи [21], Водневу стратегію ЄС

[22], Метанову стратегію ЄС [23], Хімічну стратегію сталості [24], Стратегію ЄС з морської відновлюваної енергетики [25], Європейський кліматичний пакт [26], Стратегію сталої і розумної мобільності [27], План дій ЄС з нульового забруднення [28], План дій з розвитку органічного виробництва [29], Сталу синю економіку в ЄС [30], Нову лісову стратегію ЄС [31], Новий європейський Баугауз [32], Стратегію ЄС про ґрунти до 2030 року [33].

Хоча детальний розгляд кожної з цих стратегій та планів дій виходить за рамки цієї статті, можна виділити кілька ключових моментів. Першій найважливішій момент – це широка індустріальна трансформація у важких галузях промисловості, транспорті, виробництві та будівництві. Основні напрямки цієї трансформації – декарбонізація, модернізація (включаючи реконструкцію будівель) та підтримка циркулярних виробничих процесів з увагою на вторинне використання та переробку енергії, матеріалів та продуктів для зменшення відходів. Другий момент – це підтримка некарбонових або низьковуглецевих джерел енергії, включаючи відновлювані джерела, де ЄС планує розвивати невикористаний потенціал енергії від вітру на морі та альтернативних палив, таких як чистий водень та біопалива. Третій момент – це збільшення технологічної, промислової, енергетичної та стратегічної автономії ЄС у зв'язку з геополітичними напруженнями та проблемами ланцюгів постачання енергоносіїв. Це має бути досягнуто шляхом реформування правил конкуренції та інтелектуальної власності, запобігання спотворенням ринку через субсидованих іноземних конкурентів, резервування стратегічних частин ланцюгів постачання, а також, у випадку енергетичної автономії, шляхом прискорення переходу до чистої енергії та диверсифікації джерел постачання. Теми промисловості, енергії та автономії також відображаються у формуванні широкомасштабних екосистем та альянсів, таких як альянси в галузі чистого водню, відновлюваної енергії та низьковуглецевих паливних ланцюгів,

батареї, процесорних та напівпровідникових технологій, промислових комп'ютерних платформ та обладнання для хмарних технологій, здатних до повторної переробки пластмас та сировини.

Наступний момент – розвиток сталої системи харчування та сільського господарства шляхом зменшення використання хімікатів, пестицидів та антимікробних засобів у сільському господарстві, підтримка органічного землеробства та здорових, рослинних продуктів, що також дозволяє зменшити втрати їжі та загальний екологічний слід від сільського господарства. Це також тісно пов'язано з захистом природного капіталу ЄС як наступної теми, яка має на меті відновлення пошкоджених екосистем в океанах, річках та лісах, поліпшення здоров'я охоронюваних у ЄС місць і видів, а також поліпшення екологічних умов у міських та культивованих середовищах. Нарешті, останній момент – усунення відходів та забруднень, видалення токсичних хімічних речовин та забруднювачів для поліпшення якості повітря, ґрунту та води, що є предметом горизонтальних та секторальних стратегій ЄС.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, У статті досліджено сучасний стан розвитку правового регулювання кліматичної нейтральності у ЄС, основою якого є Європейський зелений курс. У роботі виділено основні інструменти впровадження Європейського зеленого курсу та класифіковано їх у групи; досліджено, які механізми передбачено у Європейському зеленому курсі у боротьбі з наслідками зміни клімату; виявлено основні політичні інструменти, що можуть бути використано ЄС для досягнення кліматичної цілі. Такі результати можуть слугувати підґрунтям для створення національних програм боротьби з наслідками зміни клімату та досягнення кліматичної нейтральності в рамках курсу на адаптацію законодавства України до законодавства ЄС та створення для цього необхідного законодавства.

В подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити увагу на дослідженні загальноєвропейських стратегій і планів дій, що було прийнято ЄС протягом 2020-21 років з метою реалізації Європейського зеленого курсу. Це дозволить Україні провести максимально повну та всеосяжну адаптацію законодавства з законодавством ЄС.

Література

1. Oberthür S., Homeyer I. From emissions trading to the European Green Deal: the evolution of the climate policy mix and climate policy integration in the EU. *Journal of European Public Policy* 2022. Vol. 30, Is. 3: Special Issue. P. 445-468. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13501763.2022.2120528> (дата звернення: 04.03.2024).
2. Sikora A. European Green Deal – legal and financial challenges of the climate change. *ERA Forum*. 2021. Vol. 21. P. 681–697. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-020-00637-3> (дата звернення: 04.03.2024).
3. Bloomfield J., Steward F. The Politics of the Green New Deal. *The Political Quarterly*. 2020. Vol. 91, No. 4. P. 770-779. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1467-923X.12917> (дата звернення: 04.03.2024).
4. Європейський зелений курс: можливості та загрози для України: аналітичний документ. *Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля»*. За заг. ред. Н. Андрусевич. 2020. URL: <https://dixigroup.org/storage/files/2020-05-26/european-green-dealwebfinal.pdf> (дата звернення: 04.03.2024).

5. Європейський зелений курс і кліматична політика України: аналіт. доп. / [С. П. Іванюта, Л. М. Якушенко]; за заг. ред. А. Ю. Сменковського. Київ: НІСД, 2022. 95 с. doi: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2022.12>.
6. Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European economic and social committee and the committee of the regions The European Green Deal. COM(2019)640 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN> (дата звернення: 04.03.2024).
7. Regulation (EU) 2021/1119 of the European Parliament and of the Council of 30 June 2021 establishing the framework for achieving climate neutrality and amending Regulations (EC) No 401/2009 and (EU) 2018/1999 ('European Climate Law'). *Official Journal*. 2021. L 243. P. 1–17.
8. European Parliament resolution of 15 January 2020 on the European Green Deal (2019/2956(RSP)). *Official Journal*. 2021. L 270. P. 2–20.
9. Opinion of the European Economic and Social Committee on Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: 'Fit for 55': delivering the EU's 2030 Climate Target on the way to climate neutrality [COM(2021) 550 final]. *Official Journal*. 2022. L 275. P. 101–107.
10. Start of phase 4 of the EU ETS in 2021: adoption of the cap and start of the auctions. URL: https://climate.ec.europa.eu/news-your-voice/news/start-phase-4-eu-ets-2021-adoption-cap-and-start-auctions-2020-11-17_en (дата звернення: 04.03.2024).
11. EU's greenhouse gas emissions dropped last year, but accelerated efforts still needed to meet ambitious 2030 targets. URL:

<https://www.eea.europa.eu/en/newsroom/news/eus-greenhouse-gas-emissions-dropped-last-year> (дата звернення: 04.03.2024).

12. EU Fossil Fuel CO₂ Emissions Hit 60-Year Low in 2023 Amid Clean Energy Expansion. URL: <https://earth.org/eu-co2-emissions-in-2023-hit-60-year-low-amid-clean-energy-expansion> (дата звернення: 04.03.2024).
13. Directive 2003/87/EC of the European Parliament and of the Council of 13 October 2003 establishing a scheme for greenhouse gas emission allowance trading within the Community and amending Council Directive 96/61/EC. *Official Journal*. 2003. L 275. P. 32–46.
14. Regulation (EU) 2018/842 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 on binding annual greenhouse gas emission reductions by Member States from 2021 to 2030 contributing to climate action to meet commitments under the Paris Agreement and amending Regulation (EU) No 525/2013. *Official Journal*. 2018. L 156. P. 26–42.
15. Regulation (EU) 2018/841 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 on the inclusion of greenhouse gas emissions and removals from land use, land use change and forestry in the 2030 climate and energy framework, and amending Regulation (EU) No 525/2013 and Decision No 529/2013/EU. *Official Journal*. 2018. L 156. P. 1–25.
16. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Forging a climate-resilient Europe – the new EU Strategy on Adaptation to Climate Change. COM/2021/82 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2021:82:FIN> (дата звернення: 04.03.2024).
17. Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee

- and the Committee of the Regions. A New Industrial Strategy for Europe. COM/2020/102 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0102> (дата звернення: 04.03.2024).
18. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A new Circular Economy Action Plan For a cleaner and more competitive Europe. COM/2020/98 final. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2020:98:FIN&WT.mc_id=Twitter (дата звернення: 04.03.2024).
19. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Biodiversity Strategy for 2030 Bringing nature back into our lives. COM/2020/380 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1590574123338&uri=CELEX%3A52020DC0380> (дата звернення: 04.03.2024).
20. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system. COM/2020/381 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1590404602495&uri=CELEX%3A52020DC0381> (дата звернення: 04.03.2024).
21. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Powering a climate-neutral economy: An EU Strategy for Energy System Integration. COM/2020/299 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal->

- content/EN/TXT/?qid=1603053660854&uri=CELEX:52020DC0299 (дата звернення: 04.03.2024).
22. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Powering a climate-neutral economy: A hydrogen strategy for a climate-neutral Europe. COM/2020/301 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0301> (дата звернення: 04.03.2024).
23. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on an EU strategy to reduce methane emissions. COM/2020/663 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2020%3A663%3AFIN> (дата звернення: 04.03.2024).
24. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Chemicals Strategy for Sustainability Towards a Toxic-Free Environment. COM/2020/667 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2020:667:FIN> (дата звернення: 04.03.2024).
25. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee. An EU Strategy to harness the potential of offshore renewable energy for a climate neutral future. COM/2020/741 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2020:741:FIN> (дата звернення: 04.03.2024).
26. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee. European Climate Pact. COM/2020/788 final. URL: [*International Scientific Journal "Internauka". Series: "Juridical Sciences"*
<https://doi.org/10.25313/2520-2308-2024-3>](https://climate-</p></div><div data-bbox=)

pact.europa.eu/system/files/2020-12/20201209%20European%20Climate%20Pact%20Communication.pdf
(дата звернення: 04.03.2024).

27. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee. Sustainable and Smart Mobility Strategy – putting European transport on track for the future. COM/2020/789 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0789&qid=1710013578394>
(дата звернення: 04.03.2024).

28. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee. Pathway to a Healthy Planet for All EU Action Plan: 'Towards Zero Pollution for Air, Water and Soil'. COM/2021/400 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0400&qid=1710014320429>
(дата звернення: 04.03.2024).

29. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee. On an action plan for the development of organic production. COM/2021/141 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52021DC0141> (дата звернення: 04.03.2024).

30. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee on a new approach for a sustainable blue economy in the EU Transforming the EU's Blue Economy for a Sustainable Future. COM/2021/240 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2021:240:FIN> (дата звернення: 04.03.2024).

31. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee. New EU Forest Strategy for 2030. COM/2021/572 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0572&qid=1710013932427> (дата звернення: 04.03.2024).
32. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee. *New European Bauhaus*. COM/2021/573 final. URL: [https://new-european-bauhaus.europa.eu/system/files/2021-09/COM\(2021\)_573_EN_ACT.pdf](https://new-european-bauhaus.europa.eu/system/files/2021-09/COM(2021)_573_EN_ACT.pdf) (дата звернення: 04.03.2024).
33. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee. EU Soil Strategy for 2030 Reaping the benefits of healthy soils for people, food, nature and climate. COM/2021/699 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0699> (дата звернення: 04.03.2024).

References

1. Oberthür S., Homeyer I. From emissions trading to the European Green Deal: the evolution of the climate policy mix and climate policy integration in the EU. *Journal of European Public Policy* 2022. Vol. 30, Is. 3: Special Issue. P. 445-468. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13501763.2022.2120528>.
2. Sikora A. European Green Deal – legal and financial challenges of the climate change. *ERA Forum*. 2021. Vol. 21. P. 681–697. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-020-00637-3>.

3. Bloomfield J., Steward F. The Politics of the Green New Deal. *The Political Quarterly*. 2020. Vol. 91, No. 4. P. 770-779. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1467-923X.12917>.
4. Yevropeiskyi zelenyi kurs: mozhlyvosti ta zahrozy dlia Ukrainy: analitychnyi dokument [European Green Deal: Opportunities and Threats for Ukraine: Analytical Document]. (2020). *Resursno-analitychnyi tsentr «Suspilstvo i dovkillia» – Resource and Analytical Center "Society and Environment"*. N. Andrusevych (Ed.). URL: <https://dixigroup.org/storage/files/2020-05-26/european-green-dealwebfinal.pdf> [in Ukrainian].
5. Ivaniuta S. P., Yakushenko L. M. Yevropeiskyi zelenyi kurs i klimatychna polityka Ukrainy: analit. dop. [The European Green Deal and the climate policy of Ukraine: an analytical report]. A. Yu. Smenkovskii (Ed.). Kyiv: NISD, 2022. 95 s. doi: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2022.12> [in Ukrainian].
6. Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European economic and social committee and the committee of the regions The European Green Deal. COM(2019)640 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN>.
7. Regulation (EU) 2021/1119 of the European Parliament and of the Council of 30 June 2021 establishing the framework for achieving climate neutrality and amending Regulations (EC) No 401/2009 and (EU) 2018/1999 ('European Climate Law'). *Official Journal*. 2021. L 243. P. 1–17.
8. European Parliament resolution of 15 January 2020 on the European Green Deal (2019/2956(RSP)). *Official Journal*. 2021. L 270. P. 2–20.
9. Opinion of the European Economic and Social Committee on Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: 'Fit for

- 55': delivering the EU's 2030 Climate Target on the way to climate neutrality [COM(2021) 550 final]. *Official Journal*. 2022. L 275. P. 101–107.
10. Start of phase 4 of the EU ETS in 2021: adoption of the cap and start of the auctions. URL: https://climate.ec.europa.eu/news-your-voice/news/start-phase-4-eu-ets-2021-adoption-cap-and-start-auctions-2020-11-17_en.
11. EU's greenhouse gas emissions dropped last year, but accelerated efforts still needed to meet ambitious 2030 targets. URL: <https://www.eea.europa.eu/en/newsroom/news/eus-greenhouse-gas-emissions-dropped-last-year>.
12. EU Fossil Fuel CO2 Emissions Hit 60-Year Low in 2023 Amid Clean Energy Expansion. URL: <https://earth.org/eu-co2-emissions-in-2023-hit-60-year-low-amid-clean-energy-expansion>.
13. Directive 2003/87/EC of the European Parliament and of the Council of 13 October 2003 establishing a scheme for greenhouse gas emission allowance trading within the Community and amending Council Directive 96/61/EC. *Official Journal*. 2003. L 275. P. 32–46.
14. Regulation (EU) 2018/842 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 on binding annual greenhouse gas emission reductions by Member States from 2021 to 2030 contributing to climate action to meet commitments under the Paris Agreement and amending Regulation (EU) No 525/2013. *Official Journal*. 2018. L 156. P. 26–42.
15. Regulation (EU) 2018/841 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 on the inclusion of greenhouse gas emissions and removals from land use, land use change and forestry in the 2030 climate and energy framework, and amending Regulation (EU) No 525/2013 and Decision No 529/2013/EU. *Official Journal*. 2018. L 156. P. 1–25.

16. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Forging a climate-resilient Europe – the new EU Strategy on Adaptation to Climate Change. COM/2021/82 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2021:82:FIN>.
17. Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A New Industrial Strategy for Europe. COM/2020/102 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0102>.
18. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A new Circular Economy Action Plan For a cleaner and more competitive Europe. COM/2020/98 final. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2020:98:FIN&WT.mc_id=Twitter.
19. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Biodiversity Strategy for 2030 Bringing nature back into our lives. COM/2020/380 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1590574123338&uri=CELEX%3A52020DC0380>.
20. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system. COM/2020/381 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1590404602495&uri=CELEX%3A52020DC0381>.

21. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Powering a climate-neutral economy: An EU Strategy for Energy System Integration. COM/2020/299 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1603053660854&uri=CELEX:52020DC0299>.
22. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Powering a climate-neutral economy: A hydrogen strategy for a climate-neutral Europe. COM/2020/301 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0301>.
23. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on an EU strategy to reduce methane emissions. COM/2020/663 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2020%3A663%3AFIN>.
24. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Chemicals Strategy for Sustainability Towards a Toxic-Free Environment. COM/2020/667 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2020:667:FIN>.
25. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee. An EU Strategy to harness the potential of offshore renewable energy for a climate neutral future. COM/2020/741 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2020:741:FIN>.
26. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee. European

- Climate Pact. COM/2020/788 final. URL: <https://climate-pact.europa.eu/system/files/2020-12/20201209%20European%20Climate%20Pact%20Communication.pdf>.
27. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee. Sustainable and Smart Mobility Strategy – putting European transport on track for the future. COM/2020/789 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0789&qid=1710013578394>.
28. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee. Pathway to a Healthy Planet for All EU Action Plan: 'Towards Zero Pollution for Air, Water and Soil'. COM/2021/400 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0400&qid=1710014320429>.
29. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee. On an action plan for the development of organic production. COM/2021/141 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52021DC0141>.
30. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee on a new approach for a sustainable blue economy in the EU Transforming the EU's Blue Economy for a Sustainable Future. COM/2021/240 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2021:240:FIN>.
31. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee. New EU Forest Strategy for 2030. COM/2021/572 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2021:572:FIN>.

lex.europa.eu/legal-

content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0572&qid=1710013932427.

32. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee. *New European Bauhaus*. COM/2021/573 final. URL: [https://new-european-bauhaus.europa.eu/system/files/2021-09/COM\(2021\)_573_EN_ACT.pdf](https://new-european-bauhaus.europa.eu/system/files/2021-09/COM(2021)_573_EN_ACT.pdf).
33. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee. EU Soil Strategy for 2030 Reaping the benefits of healthy soils for people, food, nature and climate. COM/2021/699 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0699>.